

Даринка Петреска, Виолета Ачкоска,
ОСОЗНАВАЊЕ НА ИСТОРИЈАТА, Скопје, 2007,
386

Во текот на 2007 година во издание на Филозофскиот факултет во Скопје, од печат излезе делото “Осознавање на историјата”, во авторство на професорките на Институтот за историја на Филозофскиот факултет, д-р Даринка Петреска и д-р Виолета Ачкоска. Во трудот се разработени повеќе теоретски гледишта и толкувања на најзначајните поими во историјата, како што се: периодизацијата, појавата и развојот на историската свест, значењето и суштината на историското мислење, употребата и значењето на изворите во историјата, појавата на теоријата на историската наука како и на методологијата на историското истражување. Авторките поаѓаат од констатацијата дека историчарот е општествено суштество и самиот и припаѓа на историјата, што го усложнува проблемот на познанието, заради фактот што историското минато се обновува единствено преку човековата мисла. Токму заради тоа историчарите како “добри мајстори на својот занает” се должни да ги избегнуват речиси секогаш присутните митски претстави и колективни илузии и предрасуди.

Во предговорот со право се истакнува дека трудот претставува првичен обид од ваков вид во македонската историографија, сублимирано на научната и стручната јавност да и бидат презентирани сознанијата и научните дострели на историјата како наука и како струка. Ваквите трудови се особено значајни, но и потребни на нашата наука и општество најмногу заради историскиот момент во кој живееме, кога повторно станува актуелна мислата на Тацит од првиот век “без партиски страсти и пристрасности”. Делата чии предмет на проучување е историјата како струка и денес се неопходни бидејќи барањата историчарот да биде “без човечки стравови, неподмитлив, слободоумен, пријател на отвореноста и вистината” и денес не изгубиле ништо од својата содржина, особено на еден поширок географски простор во кој живееме каде дел од околината и јавноста сеуште се мошне идеологизирани, политички оптоварени, па

дури и фанатизирани. Токму затоа делата кои од строго научен аспект се бават со историјата како наука ќе и помогнат и на стручната, но и на пошироката јавност што е можно подобро да ја сфатат слоевитоста на минатите векови и историските процеси.

Трудот на речиси четиристотини страници е структуриран во два дела: првиот дел носи наслов *Вовед во историјата и развој на историографијата*, додека вториот дел е со наслов: *Теорија и методологија на историската наука*. Во првиот дел авторките најпрвин се осврнуваат на поимот и значењето на историјата, како и на историските извори, нивната класификација и критика. Во овој дел од трудот внимание се обрнува на теоретските погледи на Ернест Бернхајм, Јиржи Тополски, Андреј Митровиќ, Петар Бицили и др. кои оставиле свои концепциски согледби за класификацијата и критиката на историските извори. Во поглавјето *Историчарој и историскиите факти* меѓу другите се потенцираат трудовите на Леополд фон Ранке типичен претставник на германската историографска школа од XIX век, препознатлив по својата императивна мисла “едноставно да се покаже онака како што навистина било”, како и на теоретските погледи на еден историчар од “нашето време”, професорот по современа историја на Универзитетот во Осло, Кнут Челстали кој поаѓа од мислата дека “знаењето за минатото всушност значи да се видиме себеси во еден контекст, да се види дека човекот не е атом кој слободно лебди, туку дека го створиле и обликувале разни околности, дури и од времето пред самиот да биде роден.”

Во втората глава на првиот дел со наслов *Развој на историографијата и историографските школи* е даден пресек на развојот на историската мисла од пред појавата на историографијата, односно на претходниците на првите облици на историската свест, кај старите цивилизации во Месопотамија, Египет, Индија и Кина, па се до современите погледи на историографите од постомодерната. Во овој дел се проследува развојот на историографијата од антиката, преку средновековието и просветителството, па се до развојот на критичката историографија во XIX век, преку најзначајните историографски школи од овој период: француската, англиската, германската и руската.

Посебен акцент е ставен на развојот на историографијата во XX век, век во кој длабоките промени и коренити општествени трансформации предизвикани од економскиот и технолошки развој, но и од двете светски војни кои предизвикале радикални промени во политичката мапа на светот, како и промена во свеста на политичките елити, и на добар дел од “поданиците” влијаеле и на развојот на историографската мисла и појавата на нови историографски школи чии претставници ќе остават длабока трага во историографијата на XX век.

Ќе ги споменеме Робин Џон Колингвуд, Едвард Халет Кар, Ерик Хобсбаум, Пол Кенеди и др, чии историографски погледи и теоретски размислувања се поместени на страниците на оваа книга. Во посебно поглавје се анализира и делувањето на школата “Анал” и аналитите, односно на нејзините бележити претставници Марк Блок, Лисијен Февр, Фердинанд Бродел и др. Во овој дел авторките посебно внимание обрнуваат и на историјата на секојдневниот живот и приватноста, на еко-историјата, која како посебна дисциплина се осамостоила во седумдесетите години на XX век, а нејзините најзначајни претставници припаѓаат на историографските школи во САД и В. Британија.

Особено значаен дел од овој труд претставува пресекот на развојот на македонската историографија за кој авторките одвојуваат осумдесетина страници. Посебен акцент е ставен на развојот на македонската историографија по 1944 година, при што се наведени сите позначајни македонски историографи и нивните дела, кои твореле во последните шеесетина години. Со право се напоменува и дека одделни историчари, сепак, останале афирматори и поддржувачи на определени политички ставови на партиите и во македонскиот плуралистички амбиент, со што остануваат во рамките на т.н ангажирана историографија. Во овој контекст би го цитирал често споменуваниот во книгата историограф Андреј Митровиќ кој за ангажираните историчари вели дека “тие емитуваат историски претстави со упростени содржини при што предност му даваат на емотивното пред рационалното служејќи се со сугестија и баналности.”

Во вториот дел од трудот насловен *Теорија и методологија на историската наука* авторките ги дефинираат теоретско-методолошките прашања во историската наука, давајќи содржаен приказ за интересот за теоријата на историјата особено во XIX и XX век, како и за односот на историчарот и општеството, односно за релациите на историјата, политиката и идеологијата. Во посебни поглавија се анализираат историската свест, историското време и посебните истражувачки области, односно посебните сегменти на историографијата (политичката, економската, социјалната, културната, еко-историјата, локалната, глобалната и историјата на жената). Во посебна глава е обработена и методологијата на историската наука, односно научно-истражувачките методи применливи во историската наука, како што се аналитичкиот, индуктивниот и дедуктивниот метод, методот на синтеза, дескриптивниот (описен) метод, компаративниот, односно споредбено историскиот метод, методот на аналогија итн.

Особено интересен, но и корисен за истражувачите, пред се за оние што почнуваат да се занимаваат со историско истражување и пишување на магистерски и докторски тези е поглавјето што го обработува начинот

т.е. методот и патот на создавањето на научното дело. Посебно податливи се поглавјата што ги опфаќаат прашањата на истражување во архивите, создавањето на научна подлога на историографскиот труд, преку цитати, фусноти, библиографија итн.

На крајот би истакнале дека трудот *Осознавање на историјата* е добро структуриран, јасно и прегледно изложен, поткрепен со бројни, корисни факти, односно прикажаниов труд претставува значаен допринос во македонската историографија, објаснувајќи ги теориските основи и методолошките принципи на историографијата, особено во време на современата “преродба” на митолошкото сфаќање на минатото и лесно прифаќање на сомнителни толкувања за историјата.

Борче ИЛИЕВСКИ